

Obsah

1. KAPITOLA - TEORETICKÉ VÝCHODISKÁ	6
1.1. FORMY PODNIKANIA	6
1.1.1. Samostatné podnikanie	8
1.1.2. Spoločné podnikanie	9
1.2. CHARAKTERISTIKA INŠTITÚCIÍ	11
1.2.1. Živnostenský úrad	11
1.2.2. Sociálna poisťovňa.....	11
1.2.3. Zdravotné poisťovne	12
1.2.4. Národný úrad práce.....	12
1.2.5. Daňový úrad (správca dane).....	13
1.3. LEGISLATÍVNA ÚPRAVA PODNIKANIA	13
1.3.1. Živnostenský zákon.....	14
1.3.2. Obchodný zákonník.....	15
1.3.3. Občiansky zákonník	17
1.3.4. Zákon o správe daní a poplatkov	18
1.3.5. Zákon o daniach z príjmov.....	20
1.3.6. Účtovníctvo	23
1.3.7. Zákonník práce.....	26
1.3.8. Zákon o Sociálnej poisťovni.....	30
1.3.9. Zákon o zdravotnom poistení	34
1.3.10. Zákon o zamestnanosti.....	38
1.4. ŽIVNOSŤ	41
1.4.1. Rozdelenie živností	41
1.4.2. Podmienky prevádzkovania živnosti.....	42
1.4.3. Živnostenské oprávnenie	43

www.euroekonom.sk

1. KAPITOLA - TEORETICKÉ VÝCHODISKÁ

1.1. FORMY PODNIKANIA

Podnikateľ má pri rozhodovaní o tom, v akej právnej forme bude vykonávať svoju podnikateľskú činnosť niekoľko možností. Výber formy podnikania, a následne aj výber samotného typu spoločnosti je determinovaný množstvom faktorov, na ktoré musí podnikateľ v procese rozhodovania prihliadať.

Každý podnik môžeme chápať ako určitý typ štruktúry, sústredujúcej v sebe skupinu ľudí, ktorých ciele, organizácia a vzťahy smerujú k praktickému uskutočneniu úmyslu podnikat'ľ. Ako každá činnosť, tak aj podnikanie vyžaduje určité predpoklady. Okrem predpokladov materiálnych sú to aj predpoklady duševné, z čoho vyplýva, že každý začínajúci podnikateľ musí objektívne zvážiť, do akej miery tieto predpoklady, nevyhnutné k vybudovaniu a úspešnému riadeniu podnikateľskej činnosti splňa.

Základnými predpokladmi, ktoré majú zmysel len vo vzájomnej súčinnosti sú:

- odvaha
- iniciatíva
- energia
- odbornosť
- tvorivosť.

Pri rozhodovaní sa o forme podniku musí podnikateľ zohľadniť aj materiálne predpoklady, medzi ktoré nevyhnutne patrí množstvo finančných prostriedkov dostupných pri zakladaní podniku. Rozhodujúci je tiež predpokladaný predmet činnosti a cieľový trh, ktorý chce podnikateľ výstupmi svojej činnosti (či už to budú služby alebo výrobky) pokryť.

Jednou zo základných črt podnikateľského sektoru, ktorá ho výrazne odlišuje od ostatných sektorov národného hospodárstva je riziko podnikania. Každý podnik, bez ohľadu na jeho formu, či veľkosť, je vystavený množstvu vonkajších aj vnútorných vplyvov, ktoré naň vyvíjajú deformačné tlaky a pri zanedbaní niektorého z nich môžu spôsobiť dokonca až úplné zničenie podniku. Preto musí podnikateľ pri rozhodovaní o forme podniku brať do úvahy pôsobenie týchto faktorov a prispôbiť štruktúru a formu podnikania tak, aby čo najlepšie odolávala ich tlaku. Do značnej miery je možné vydedukovať smer vývoja jednotlivých vplyvov na základe štatistickej analýzy historických trendov a pomocou sledovania zmien v správaní spoločnosti ako celku aj jednotlivých jej častí.

Nie je zaručené ani dokázateľné, že väčšie a efektívnejšie riadené obchodné spoločnosti sú schopné predvídať a predchádzať dosahu týchto vplyvov lepšie ako malý podnik. Niekedy je však z aspektu legislatívneho, či finančného zrejme, ktorá forma podnikania je v danej situácii výhodnejšia.

Jednou z foriem, pre ktoré sa podnikateľ môže rozhodnúť pri zakladaní podniku je samostatné podnikanie. V prípade samostatného podnikania môže podnikateľ ako:

- fyzická osoba

Fyzickou osobou je každá samostatne zárobkovo činná osoba, ktorá vykonáva podnikateľskú činnosť na základe živnostenského alebo iného oprávnenia. Táto osoba je zakladateľom aj majiteľom vlastného podniku. Označenie podnik môže byť v tomto prípade chápané aj obrazne, pretože sa môže jednať aj o taký prípad, kedy podnikateľ nemá vlastnú budovu alebo kanceláriu na podnikanie, v ktorej podnikateľskú činnosť vykonáva (napríklad rôzni poisťovací agenti, poradcovia a pod.).

- právnická osoba

Jediným spôsobom, ako môže jeden podnikateľ založiť právnickú osobu je založenie spoločnosti s ručením obmedzeným so 100 percentnou účasťou. Takáto spoločnosť sa zakladá formou notárskej zápisnice. Všetky ostatné formy právnických osôb vyžadujú podľa zákona minimálne dvoch zakladateľov.

V prípade, že zámerom podnikateľa je spoločné podnikanie, prípadne je spoločné podnikanie nevyhnutné vzhľadom na niektorý z horeuvedených faktorov, môže sa podnikateľ rozhodnúť pre niektorú z nasledovných foriem:

- obchodná spoločnosť - akciová spoločnosť,
 - verejná obchodná spoločnosť,
 - komanditná spoločnosť,
 - spoločnosť s ručením obmedzeným.

Obchodnou spoločnosťou je združenie dvoch alebo viacerých osôb, ktoré pod spoločným názvom vykonávajú podnikateľskú činnosť. Spoločníkmi obchodnej spoločnosti môžu byť tak fyzické ako aj právnické osoby, ak to zákon nevyklučuje.

Obchodná spoločnosť sa zakladá uzavretím písomnej - spoločenskej - zmluvy, ktorú podpisujú všetci spoločníci a ktorá musí obsahovať všetky náležitosti vymedzené zákonom.

Obchodné spoločnosti sa v zásade delia na dve základné skupiny: obchodné spoločnosti osobné (verejná obchodná spoločnosť a komanditná spoločnosť) a obchodné spoločnosti kapitálové (spoločnosť s ručením obmedzeným a akciová spoločnosť). Kapitálové spoločnosti sú charakterizované kapitálovými vkladmi jednotlivých spoločníkov. V prípade osobných spoločností prevláda osobná spolupráca účastníkov spoločnosti.

- družstvo

Družstvo je spoločenstvo neobmedzeného počtu osôb, pričom sa môže jednať o osoby fyzické aj právnické.

Podľa súčasnej právnej úpravy sa družstvo začleňuje medzi podnikateľské subjekty súkromnoprávneho charakteru, ktoré sa vyznačujú špecifickou úpravou vnútorných vzťahov.

V prípade, že členmi družstva sú len fyzické osoby, je pre túto formu podnikania stanovený minimálny počet päť členov. Táto úprava neplatí vtedy, ak sú členmi aspoň dve právnické osoby.

- združenie fyzických osôb

Združenie fyzických osôb je bez právnej subjektivity. Právnu subjektivitu majú len jednotliví členovia združenia. Z toho dôvodu združenie fyzických osôb nemôže byť obchodnou spoločnosťou.

Každá z uvedených foriem má svoje špecifické črty a charakteristiky, ktoré ju zvyhodňujú, alebo naopak znevýhodňujú pred ostatnými druhmi podnikania.

Nasledujúca časť poukazuje na výhody a nevýhody jednotlivých foriem.

1.1.1. Samostatné podnikanie

a) Samostatne zárobkovo činná osoba

Výhody

Medzi hlavné výhody samostatného podnikania patrí nerozdeľovanie zisku. To znamená, že zisk pripadne v celej výške podnikateľovi a on na základe vlastného uváženia a potrieb rozhoduje o jeho ďalšom použití. Podnikateľ sa v rámci prevádzkovania svojej podnikateľskej činnosti rozhoduje a koná samostatne, pričom však dbá na nepretržité dodržiavanie princípov čestnej hospodárskej súťaže a na všetky právne predpisy upravujúce podnikanie.

Právna úprava neukladá fyzickej osobe povinnosť zapisovať sa do obchodného registra a rovnako ponecháva na nej, v ktorej účtovnej sústave bude účtovať. V zásade platí, že podnikateľský subjekt, ktorý nie je zapísaný v obchodnom registri účtuje v sústave jednoduchého účtovníctva.

Začatie podnikania fyzickej osoby nie je podmienené povinným vkladom, z čoho pre fyzickú osobu vyplýva potreba menšieho objemu finančných prostriedkov pri zakladaní podniku ako je objem prostriedkov potrebných pri právnických osobách. V každom prípade však treba rátať s nutnosťou uhradiť základné režijné náklady spojené s vybavením oprávnenia, zariadením pracoviska, nákupom základného materiálu a podobne.

Pre zdaňovanie príjmov fyzickej osoby je platná sadzba dane odstupňovaná podľa výšky jej príjmov, na rozdiel od právnickej osoby (obchodná spoločnosť alebo družstvo), kde je sadzba dane rovnaká bez ohľadu na výšku príjmov v zdaňovacom období.

Fyzická osoba má podľa zákona možnosť zahrnúť do výdavkov ovplyvňujúcich základ dane sponzorstvo až do výšky 10% z daňového základu, kým u právnickej osoby je táto výška obmedzená len na 2% z daňového základu

právnickej osoby. Minimálna hodnota jednorázového daru, ktorý si fyzická osoba môže uplatniť pri záverečnom účtovaní je 500 Sk, zatiaľ čo právnická osoba musí poskytnúť v danom roku minimálne 2000 Sk, aby vznikol nárok na odpočet daru..

Nevýhody

V prípade, že sa podnikateľ rozhodne podnikat' ako samostatne zárobkovo činná osoba, musí mať na zreteli najmä skutočnosť, že za všetky úkony súvisiace s prevádzkovaním podnikateľskej činnosti, ako aj za záväzky, ktoré z tejto činnosti vyplynú, zodpovedá celým svojím majetkom, teda aj majetkom osobným, hoci s podnikaním nijako nesúvisí. Prípadný finančný neúspech a zadĺženie takéhoto podniku môže mať neblahé následky nielen pre samotného podnikateľa ale aj pre jeho príbuzných.

Ďalšou z nevýhod samostatného podnikania je potreba finančných prostriedkov na uhradenie všetkých výdavkov súvisiace so začatím prevádzkovania činnosti, ako aj s jej ďalším prevádzkovaním, ktoré hradí podnikateľ v zásade sám.

Ako samostatne zárobkovo činná osoba má podnikateľ oveľa menšiu pravdepodobnosť získania cudzieho kapitálu pri začatí podnikania, ako majú osoby právnické.

b) Spoločnosť s ručením obmedzeným so 100% účasťou

Jednou z možností, ako môže podnikateľ zorganizovať svoj podnik a pritom podnikat' samostatne, je založenie spoločnosti s ručením obmedzeným so 100 % účasťou. V tomto prípade je podnikateľ jediným vlastníkom podniku z čoho by sa dalo predpokladať, že jeho postavenie sa zhoduje s postavením samostatne zárobkovo činnnej osoby. Výrazným rozdielom je však fakt, že v prípade spoločnosti s ručením obmedzeným sa jedná o právnickú osobu, z čoho vyplývajú odlišné povinnosti, aké má osoba fyzická.

Pre právnické osoby je zákonom stanovená povinnosť zaregistrovania spoločnosti do obchodného registra.

Od prijatia novely Obchodného zákonníka, ktorá nadobudla účinnosť 1. februára 1998 sa pre spoločnosti s ručením obmedzeným zmenilo niekoľko zásadných úprav. Hodnota základného imania spoločnosti sa zvýšila na 200 000 Sk (čo je dvojnásobok hodnoty platnej pred touto novelou) čím sa táto forma spoločnosti stala pre samostatného podnikateľa nevýhodnou a finančne náročnou.

Podnikateľ vo forme právnickej osoby je podľa zákona povinný účtovať v sústave podvojného účtovníctva bez ohľadu na rozsah jeho účtovnej agendy a jeho príjmy z podnikateľskej činnosti sa zdaňujú jednotnou sadzbou platnou pre zdaňovanie príjmov právnických osôb, teda 40% z vymeriavacieho základu.

1.1.2. Spoločné podnikanie

Nakoľko obchodné spoločnosti aj družstvá sú právnickými osobami uvedené výhody a nevýhody sú platné pre všetky právnické osoby všeobecne.

Výhody právnických osôb

Medzi jednu z hlavných výhod podnikania vo forme právnickej osoby patrí možnosť koncentrácie väčšieho kapitálu, nakoľko vznik spoločnosti je viazaný stanoveným základným imaním spoločnosti. U právnických osôb je pravdepodobnosť získania úverových zdrojov, či už z peňažného ústavu alebo z iných inštitúcií oveľa vyššia ako u osôb fyzických, práve vzhľadom na povinné imanie spoločnosti.

Všetky uvedené typy obchodných spoločností, ako aj družstvo ručia za svoje záväzky celým svojim majetkom, avšak spoločníci ručia za záväzky spoločnosti rozdielne a to v závislosti od právnej formy spoločnosti

Zodpovednosť za chod firmy je podľa právnej formy spoločnosti rozložená buď na spoločníkov alebo na štatútarne orgány, čím sa vylučuje zodpovednosť jednej osoby.

V prípade rozhodnutia spoločníkov je daná možnosť transformácie na inú formu obchodnej spoločnosti alebo na družstvo.

Nevýhody

Nevýhodou spoločných podnikov je delenie zisku medzi spoločníkov podľa spoločenskej zmluvy, čo znamená, že spoločníci nemôžu so ziskom nakladať podľa vlastného rozhodnutia, ale ani na základe rozhodnutia spoločného, nakoľko postup delenia a použitia zisku je presne vymedzený zákonom.

Právnickým osobám vyplýva zo zákona aj povinnosť vytvárať pri zakladaní spoločnosti základné imanie vo výške stanovenej pre jednotlivé formy obchodných spoločností. Zákon tiež upravuje minimálnu hodnotu vkladu jedného spoločníka ako aj celkovú hodnotu vkladov, ktorá musí byť splnená pred podaním návrhu na zápis spoločnosti do obchodného registra. Tvorba základného imania je finančne náročná najmä v prípadoch spoločností s malým počtom spoločníkov.

Zdaňovanie právnických osôb sa vykonáva jednotnou sadzbou dane, ktorá je pre právnické osoby 40%, a to bez ohľadu na výšku zisku spoločnosti v zdaňovacom období. Rozdielny postup pri zdaňovaní sa použije v prípade verejnej obchodnej spoločnosti, nakoľko spoločníci tejto spoločnosti vystupujú ako fyzické osoby, z čoho vyplýva, že ich príjem z hospodárenia spoločnosti sa po rozdelení medzi spoločníkov zdaňuje ako príjem fyzických osôb.

Právnické osoby, ako subjekty povinne zapisované do obchodného registra, sú povinné účtovať v sústave podvojného účtovníctva, bez ohľadu na rozsah účtovnej agendy.

Záver

Keďže z uvedených skutočností je zrejmé, že pre samostatného podnikateľa sa z hľadiska finančného aj organizačného ako najvýhodnejšia možnosť javí podnikanie vo forme fyzickej osoby, zameriam sa v ďalších častiach práce len na túto formu.

1.2. CHARAKTERISTIKA INŠTITÚCIÍ

Pri začatí podnikania, ako aj pri jeho ďalšom prevádzkovaní je podnikateľ neustále v kontakte s inštitúciami a úradmi, v ktorých si plní registračnú, oznamovaciu a odvodovú povinnosť vyplývajúcu zo zákona. Z toho dôvodu je pre podnikateľa nevyhnutné, aby aspoň rámcovo poznal postavenie, činnosť a pôsobnosť týchto inštitúcií.

1.2.1. Živnostenský úrad

Živnostenskými úradmi sú živnostenské oddelenia okresných úradov. Živnostenské úrady vykonávajú spolu s Ministerstvom vnútra Slovenskej republiky štátnu správu v živnostenskom podnikaní.¹

Okresný úrad vykonáva pôsobnosť živnostenského úradu v prvom stupni a vedie v informačnom systéme evidenciu podnikateľov, ktorým vydal doklady o živnostenskom oprávnení.

Krajský úrad má dve základné funkcie:

- spolupracuje so živnostenskými spoločenstvami, komorami a inštitúciami, ktoré pôsobia v oblasti živnostenského podnikania v jeho územnom obvode,
- vedie v informačnom systéme evidenciu podnikateľov, ktorým boli vydané doklady o živnostenskom oprávnení okresnými úradmi v jeho územnej pôsobnosti.

Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky je ústredným orgánom štátnej správy pre živnostenské podnikanie. Okrem riadenia a kontroly výkonu štátnej správy v živnostenskom podnikaní ďalej spolupracuje s ústrednými orgánmi a inými právnickými osobami vo veciach živnostenského podnikania, zabezpečuje jednotný informačný systém v živnostenskom podnikaní a zabezpečuje zvyšovanie odbornosti zamestnancov okresných úradov v živnostenskom podnikaní.²

Živnostenský register

Živnostenské úrady vedú živnostenské registre. Do registrov zapisujú tých podnikateľov, ktorí majú živnosť v územnom obvode ich pôsobnosti.

V registri musia byť zapísané všetky zákonom stanovené údaje. Každý má právo do tohto registra nahliadnuť, prípadne z neho požadovať výpis.³

1.2.2. Sociálna poisťovňa

Sociálna poisťovňa je verejnoprávna inštitúcia so sídlom v Bratislave, ktorá bola zriadená Zákonom č. 274/1994 Z.z. o Sociálnej poisťovni.

Sociálna poisťovňa podľa § 3 uvedeného zákona vykonáva nemocenské poistenie a dôchodkové zabezpečenie a pri vykonávaní týchto činností najmä:

¹ Zákon č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (ďalej len Živnostenský zákon), § 66a

² Živnostenský zákon č. 455/1991 Zb., § 66b až 66d

³ Živnostenský zákon č. 455/1991 Zb., § 60 ods. 1) až 3)

- vyberá poistné na nemocenské poistenie a dôchodkové zabezpečenie,
- rozhoduje o dávkach nemocenského poistenia a dôchodkového zabezpečenia a zabezpečuje ich výplatu,
- vykonáva kontrolnú, konzultačnú a poradenskú činnosť.

1.2.3. Zdravotné poisťovne

Všeobecná zdravotná poisťovňa

Všeobecná zdravotná poisťovňa je verejnoprávna inštitúcia so sídlom v Bratislave, zriadená Zákonom č. 373/1994 Z.z. o zdravotnom poistení (§ 28) na vykonávanie zdravotného poistenia.

Iné zdravotné poisťovne⁴

Zdravotné poistenie môžu vykonávať aj iné zdravotné poisťovne, ktoré boli zriadené podľa osobitných zákonov, ako aj rezortné, odvetvové, podnikové a občianske zdravotné poisťovne, ktoré vznikli podľa uvedeného zákona.

Rezortná zdravotná poisťovňa vykonáva zdravotné poistenie najmä pre zamestnancov organizácií založených alebo zriadených niektorým ministerstvom Slovenskej republiky.

Odvetvová zdravotná poisťovňa vykonáva zdravotné poistenie najmä pre zamestnancov jedného odvetvia.

Podniková zdravotná poisťovňa vykonáva zdravotné poistenie najmä pre zamestnancov jedného alebo viacerých podnikov alebo podnikateľských subjektov.

Občianska zdravotná poisťovňa vykonáva zdravotné poistenie pre občanov.

Všetky zdravotné poisťovne majú pri výkone svojej činnosti rovnocenné postavenie.

1.2.4. Národný úrad práce

Národný úrad práce je verejnoprávna inštitúcia so sídlom v Bratislave zriadená Zákonom č. 387/1996 Z.z. o zamestnanosti ako jeden z orgánov zabezpečujúcich politiku trhu práce.

Výkonným orgánom Národného úradu práce pre územný obvod kraja je Krajský úrad práce, ktorého pôsobnosť upravuje § 18 zákona o zamestnanosti.

Výkonným orgánom Národného úradu práce pre územný obvod okresu je Okresný úrad práce a jeho pôsobnosť upravuje § 20 zákona o zamestnanosti.

Na okresných úradoch práce sú aj pobočky Fondu zamestnanosti, ktorého činnosť a fungovanie upravuje Zákon č.10/1993 Z.z. v znení neskorších predpisov. Fond zamestnanosti je určený na financovanie hmotného zabezpečenia pre

⁴ Zákon č. 273/1994 Z.z. o zdravotnom poistení, § 30

uchádzačov o zamestnanie a na financovanie aktívnej politiky zamestnanosti, najmä na:

- poskytovanie príspevkov na vytváranie spoločensky účelných pracovných miest,
- rekvalifikáciu a poradenstvo,
- poskytovanie príspevkov na zriadenie a prevádzku chránenej dielne a chráneného pracoviska a iné.

Okresnému úradu práce odvádzajú podnikatelia aj príspevky na poistenie v nezamestnanosti a každý mesiac mu predkladajú prehľad o vymeriavacích základoch za každého zamestnanca na predpísanom tlačive.

1.2.5. Daňový úrad (správca dane)

Daňové úrady ako správcovia daní postupujú podľa Zákona č. 511/1992 Zb. o správe daní a poplatkov v znení neskorších predpisov.

Správou daní sa rozumie určovanie preddavkov na daňovú povinnosť, vyrubovanie, vymáhanie a účtovanie daní vrátane finančného vysporiadania preplatiek a nedoplatkov právnických a fyzických osôb podliehajúcich daniam. Súčasťou správy daní je aj overovanie podkladov na výkon správy daní predložených daňovým subjektom a vyhľadávacia činnosť.

Podľa § 2 ods. 4 správca dane hodnotí dôkazy podľa svojej úvahy a prihliada na všetko, čo v daňovom konaní vyšlo najaivo.

Miestna príslušnosť správcu dane sa u fyzickej osoby riadi jej trvalým pobytom alebo miestom, kde sa obvykle zdržuje.

1.3. LEGISLATÍVNA ÚPRAVA PODNIKANIA

Vývoj ekonomickej situácie po prechode na systém trhovej ekonomiky priniesol zásadné zmeny v oblasti úpravy súkromného podnikania občanov. Základnou snahou pri tvorbe právnych predpisov upravujúcich túto oblasť bolo vytvorenie základných podmienok nevyhnutných pre vstup súkromných podnikateľov do hospodárskeho procesu.

Postup začatia podnikania, ako aj jeho ďalšie prevádzkovanie je vymedzený viacerými právnymi predpismi, pričom každý z nich upravuje inú časť tohto procesu a je pre podnikateľa viac-menej dôležitý.

Nasledujúca časť je zameraná na úpravu začatia podnikania a činností s tým súvisiacich, medzi ktoré nevyhnutne patrí prijímanie zamestnancov, plnenie odvodových povinností, povinnosti výkazníctva, vedenie účtovníctva, či vedenie mzdovej evidencie a zároveň poskytuje prehľad najdôležitejších právnych predpisov, ktoré je podnikateľ povinný pri výkone podnikateľskej činnosti plne rešpektovať a dodržiavať.

1.3.1. Živnostenský zákon

Jedným zo základných právnych predpisov, ktoré upravujú podnikanie právnických a fyzických osôb je Zákon č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (Živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov. Od Obchodného a Občianskeho zákonníka sa odlišuje tým, že neupravuje súkromnoprávne vzťahy medzi podnikateľskými subjektami navzájom ale upravuje podmienky nevyhnutné pre získanie, prevádzkovanie a zánik oprávnenia na výkon podnikateľskej činnosti, ako aj pravidlá kontroly ich dodržiavania a sankcie za porušovanie zákona a je teda predpisom administratívno-právnym a technickým.

Na určenie pôsobnosti živnostenského zákona je rozhodujúce, akú činnosť konkrétny subjekt vykonáva a za akých okolností. Ak vykonáva činnosť, ktorá je obsiahnutá v živnostenskom zákone, jedná sa o živnosť.

Živnostenský zákon definuje živnosť v § 2 ako:

„sústavnú činnosť prevádzkovanú podnikateľom samostatne, vo vlastnom mene, na vlastnú zodpovednosť, za účelom dosiahnutia zisku a za podmienok ustanovených živnostenským zákonom.“

- *Sústavnosť* znamená trvalosť činnosti. Aby činnosť spĺňala podmienku sústavnosti stačí, ak sa bude vykonávať opakovane, v istej časovej frekvencii. Nie je dôležité, či sa opakovanosť bude merať dňami, týždňami alebo mesiacmi. Rozhodujúci je úmysel fyzickej osoby vykonávať činnosť v budúcnosti pravidelne a nie jednorázovo.
- *Samostatnosť* znamená podmienku, v zmysle ktorej každý subjekt musí sám rozhodovať o tom, čo, kde, kedy a ako bude robiť.
- *Vystupovanie vo vlastnom mene* znamená, že fyzická osoba musí vystupovať navonok pod vlastným menom, pričom sa tým myslí jej obchodné meno.
- *Vlastná zodpovednosť* znamená, že fyzická osoba plne zodpovedá za všetky svoje záväzky a právne úkony, ktoré počas prevádzkovania činnosti vykoná.
- *Účel dosiahnutia zisku* deklaruje snahu, zámer a úmysel fyzickej osoby dosahovať zisk, nie však výsledok jej podnikania. To znamená, že prípadný nulový zisk nemôže byť dôvodom pre zánik živnostenského oprávnenia.
- *Podnikanie za podmienok ustanovených Živnostenským zákonom* znamená, že živnosťou nie je činnosť, ktorej podmienky prevádzkovania sú upravené inými osobitnými zákonmi.

V § 3 sú taxatívne vymedzené aj činnosti, ktoré nemôžu byť živnosťou. Živnosťou nie je napríklad:

- prevádzkovanie činnosti vyhradenej zákonom štátu alebo právnickým osobám (napríklad banky, pošty a pod.),
- využívanie výsledkov duševnej tvorivej činnosti chránených osobitným zákonom (Autorský zákon),
- činnosť pri výkone taxatívne vymedzených povolání (lekári a lekárnici, advokáti, notári, komerční právnici, daňoví poradcovia, tlmočníci).

1.3.2. Obchodný zákonník

Špecifickým právnym predpisom, na základe ktorého sa podnikanie realizuje je Zákon č. 513/1992 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov. Tento predpis upravuje právne postavenie podnikateľov, obchodné záväzkové vzťahy a iné vzťahy súvisiace s podnikaním, napr. vzťahy týkajúce sa obchodného registra, účtovania, obchodného tajomstva, hospodárskej súťaže.

Podnikanie a podnikateľ⁵

Podnikaním sa podľa Obchodného zákonníka rozumie sústavná činnosť vykonávaná podnikateľom samostatne, vo vlastnom mene a na vlastnú zodpovednosť, s cieľom dosiahnutia zisku.

Podnikateľom je:

- osoba zapísaná v obchodnom registri,
- osoba, ktorá podniká na základe živnostenského oprávnenia,
- osoba, ktorá podniká na základe iného než živnostenského oprávnenia,
- fyzická osoba, ktorá vykonáva poľnohospodársku výrobu a je zapísaná do evidencie podľa osobitného predpisu.

Osobitnou skupinou podnikateľov sú samostatne hospodáriaci roľníci, ktorých podnikanie je upravené v §12a až 12e Zákona č. 219/1991 Zb., ktorým sa dopĺňa a mení Zákon č. 105/1990 Zb. o súkromnom podnikaní občanov.

Podnik a obchodné imanie⁶

Podnikom je súbor hmotných, osobných a nehmotných zložiek podnikania. K podniku patria všetky veci, práva a iné majetkové hodnoty, ktoré patria podnikateľovi a slúžia na prevádzkovanie podniku.

Obchodným majetkom je súhrn majetkových hodnôt, ktoré patria podnikateľovi a slúžia na podnikanie.

Obchodným imaním je súhrn obchodného majetku a záväzkov, ktoré podnikateľovi vznikli v súvislosti s podnikaním.

Čistým obchodným imaním je obchodný majetok po odpočítaní záväzkov.

Obchodné meno⁷

Obchodným menom je názov, pod ktorým podnikateľ vykonáva právne úkony pri svojej podnikateľskej činnosti.

⁵ Zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník, § 2

⁶ Zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník, § 5 a § 6

⁷ Zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník, § 8

Obchodným menom fyzickej osoby je jej meno a priezvisko, ktoré môže obsahovať aj dodatok odlišujúci osobu podnikateľa alebo druh podnikania.

Konanie podnikateľa⁸

Ak je podnikateľom fyzická osoba, koná osobne alebo prostredníctvom ustanoveného zástupcu.

Obchodný register

Obchodný register je verejný zoznam, do ktorého sú zapísané všetky zákonom stanovené údaje o podnikateľoch a iných osobách zapisovaných do registra. Údaje zapisované do obchodného registra vymedzuje ods.1 § 28 Obchodného zákonníka a sú to:

- obchodné meno, u fyzických osôb bydlisko a miesto podnikania,
- identifikačné číslo,
- predmet podnikania,
- právna forma (u právnických osôb),
- meno, bydlisko a rodné číslo osoby, ktorá je štatutárnym orgánom, s uvedením spôsobu, akým koná v mene firmy (u právnických osôb),
- označenie, sídlo a predmet podnikania odstepného závodu, meno vedúceho a jeho bydlisko,
- meno prokuristu a jeho bydlisko,
- rodné číslo spoločníka obchodnej spoločnosti alebo identifikačné číslo, ak je spoločníkom právnická osoba,
- rodné čísla členov dozornej rady pri akciovej spoločnosti a spoločnosti s ručením obmedzeným
- iné skutočnosti, ak to zákon ustanovuje.

Odsek 2 ustanovuje osobitné údaje, ktoré musia obsahovať zápisy jednotlivých foriem obchodných spoločností alebo družstva.

Obchodný zákonník rozlišuje povinný a dobrovoľný zápis do obchodného registra. Povinne sa do obchodného registra zapisujú obchodné spoločnosti, družstvá a iné právnické osoby. Fyzická osoba sa do obchodného registra zapisuje dobrovoľne alebo vtedy, ak je to ustanovené osobitným zákonom.

Návrh na zápis do obchodného registra podáva osoba, ktorej sa tento zápis týka, iná osoba stanovená zákonom, prípadne osoba splnomocnená touto osobou. Pravosť podpisu osoby, ktorá zápis vykonáva musí byť úradne overená. Vykonanie každého zápisu do obchodného registra zverejní registrový súd v Obchodnom vestníku. V Obchodnom vestníku sa zverejňujú aj iné skutočnosti a údaje súvisiace s

⁸ Zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník, § 13

podnikaním upravené nariadením vlády SR č. 100/1993 Z.z. o Obchodnom vestníku v znení neskorších predpisov.

V § 35 až 40 upravuje Obchodný zákonník účtovníctvo podnikateľov. Podľa týchto ustanovení sú podnikatelia zapísaní v obchodnom registri povinní účtovať v sústave podvojného účtovníctva o stave a pohybe obchodného majetku a záväzkov, čistého obchodného imania, o nákladoch a výnosoch a zisku alebo strate podniku.

Ostatní podnikatelia účtujú v sústave jednoduchého účtovníctva o príjmoch a výdavkoch, obchodnom majetku a o záväzkoch tak, aby bolo možné zistiť čisté obchodné imanie a výsledok hospodárenia.

Tretia časť Obchodného zákonníka obsahuje vymedzenie obchodných záväzkových vzťahov. Ustanoveniami tejto časti sa podnikatelia riadia pri uzatváraní niektorých zmlúv, pri vykonávaní právnych úkonov alebo pri plnení záväzkov.

1.3.3. Občiansky zákonník

Zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov je základným pilierom súkromného práva, pod ktoré spadá veľká časť činnosti podnikateľa. Podľa Občianskeho zákonníka sa riadia vzťahy, v ktorých na jednej strane vystupuje podnikateľ a na strane druhej nepodnikateľský subjekt, napríklad v roli zákazníka. Väčšina ustanovení Občianskeho zákonníka má priamy dopad na oblasť podnikania. Ustanoveniami Občianskeho zákonníka sa riadia aj vzťahy medzi podnikateľskými subjektami, ak nie sú upravené v Obchodnom zákonníku.

Občiansky zákonník upravuje občianskoprávne vzťahy, majetkové vzťahy fyzických a právnických osôb, majetkové vzťahy medzi týmito osobami a štátom, ako aj vzťahy vyplývajúce z práva na ochranu osôb.⁹

Účastníkov občianskoprávných vzťahov vymedzuje § 7 až 21 Občianskeho zákonníka.

Fyzická osoba

Spôsobilosť fyzickej osoby mať práva a povinnosti vzniká narodením a zaniká smrťou osoby. Túto spôsobilosť má aj nenarodené dieťa, ak sa narodí živé.¹⁰

Spôsobilosť na právne úkony vzniká plnoletosťou, teda v zásade dovŕšením 18. roku života. Podľa Zákona o rodine však plnoletosť nadobudne aj osoba staršia ako 16 rokov, ktorá uzavrie manželstvo. Zánik takéhoto manželstva aj pred dovŕšením 18. roku veku osoby potom nemá za následok zánik alebo obmedzenie jej plnej spôsobilosti na právne úkony.¹¹

⁹ Zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník, § 1 ods. 2

¹⁰ Zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník, § 7

¹¹ Zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník, § 8

Každý fyzická osoba garantuje zákon právo na ochranu osobnosti, najmä na ochranu života a zdravia, občianskej cti a ľudskej dôstojnosti, ako aj súkromia, svojho mena a prejavov osobnej povahy.¹²

Právny úkon¹³

Právny úkon je prejav vôle smerujúci k vzniku, zmene alebo zániku tých práv alebo povinností, ktoré právne predpisy s takýmto prejavom spájajú.

Ôsma časť Občianskeho zákonníka - Závazkové právo obsahuje v § 488 až 587 všeobecné ustanovenia týkajúce sa záväzkov a záväzkových vzťahov. Ďalšie paragrafy sa týkajú konkrétnych zmlúv, ktoré môže podnikateľ uzatvárať.

Z tejto časti sú pre podnikateľa dôležité najmä ustanovenia upravujúce:

- kúpnu a zámennú zmluvu (§ 588 až 627),
- darovaciu zmluvu (§ 628 až 630),
- zmluvu o dielo (§ 631 až 656),
- zmluvu o pôžičke (§ 657, 658),
- nájomnú zmluvu (§ 663 až 723),
- vklady (§ 778 až 787),
- poisťné zmluvy (§ 788 až 828),
- verejný prísľub (§ 850 až 852).

1.3.4. Zákon o správe daní a poplatkov

Zákon č. 511/1992 Zb. o správe daní a poplatkov v znení neskorších predpisov je pre podnikateľov dôležitý z toho dôvodu, že je súhrnom daňových zákonov, ktoré nadobudli účinnosť 1. januárom 1993 po tzv. veľkej daňovej reforme. Upravuje konanie vo veciach daní, odvodov, poplatkov, pokút, penále a všetkých ostatných platieb, ktoré sú príjmom štátneho rozpočtu Slovenskej republiky, štátnych fondov a fondov obcí.

Sústava daní v Slovenskej republike

Daňová sústava je rozdelená na tri základné časti:

- priame dane,
- nepriame dane,
- správu daní a poplatkov.

¹² Zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník, § 11

¹³ Zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník, § 34

Medzi priame dane patria:

- 1) Dane z príjmov, ktoré sa delia na:
 - daň z príjmov fyzických osôb,
 - daň z príjmov právnických osôb,
 - spôsob platenia a vyberania daní.
- 2) Cestná daň
- 3) Majetkové dane, ktoré sa delia na:
 - daň z dedičstva,
 - daň z darovania,
 - daň z prevodu a prechodu nehnuteľností.

Medzi nepriame dane patria:

- 1) Daň z pridanej hodnoty
- 2) Spotrebné dane, ktoré sa delia na:
 - daň z uhl'ovodíkových palív a mazív,
 - daň z liehu a destilátov,
 - daň z piva,
 - daň z vína,
 - daň z tabakových výrobkov.
- 3) Dane na ochranu životného prostredia.

Miestna príslušnosť¹⁴

Pre podnikateľa je dôležité správne určenie miestnej príslušnosti správcu dane. U fyzickej osoby sa miestna príslušnosť správcu dane riadi:

- jej trvalým pobytom,
- miestom, kde sa obvykle zdržuje,
- miestom, v ktorom vykonáva hlavnú časť činnosti, ktorej výsledky sú predmetom zdanenia
- alebo miestom, kde sa na území Slovenskej republiky nachádza prevažná časť jej nehnuteľného majetku.

Ak podnikateľ zamestnáva občanov, za ktorých platí preddavky na daň z príjmov zo závislej činnosti a z funkčných požitkov, miestne príslušný správca dane je ten, v ktorého obvode má sídlo organizačná jednotka tohto zamestnávateľa.

¹⁴ Zákon č. 511/1992 o správe daní a poplatkov, § 3

Daňový subjekt¹⁵

Daňovým subjektom sa podľa zákona rozumie daňovník, platiteľ dane, poplatník a právny nástupca fyzickej osoby vymedzený osobitnými predpismi.

Daňovníkom je osoba, ktorej príjmy, majetok alebo činnosti priamo podliehajú dani.

Platiteľom dane je osoba, ktorá odvádza správcovi dane daň od daňovníka alebo zrazenú daň a ktorá za ňu majetkovo zodpovedá.

V druhej časti - Prípravné konanie upravuje zákon okrem iného registračnú a oznamovaciu povinnosť a spôsob registrácie u miestne príslušného správcu dane.

Registračná a oznamovacia povinnosť¹⁶

Podnikateľ, ktorý získa povolenie alebo oprávnenie na podnikateľskú činnosť alebo začne vykonávať inú zárobkovú činnosť na území Slovenskej republiky, je povinný zaregistrovať sa do 30 dní u miestne príslušného správcu dane.

Ak platiteľovi dane vznikne povinnosť zrazať daň alebo preddavky na daň je povinný zaregistrovať sa u správcu dane najneskôr do 15 dní od vzniku tejto povinnosti.

Tretia časť zákona - Vyrubovacie konanie upravuje pojem daňové priznanie alebo hlásenie, vymedzuje subjekty, ktoré sú povinné toto priznanie podávať, ako aj postup a podmienky jeho podávania. Keďže daňové priznanie podáva podnikateľ až po skončení účtovného obdobia a pri začatí podnikania sa s ním nestretáva, nebudem sa touto problematikou bližšie zaoberať.

Šiesta časť zákona - Platenie daní upravuje v § 56 až 72 samotné platenie daní. Táto časť okrem iného obsahuje vymedzenie základných pojmov pre platenie daní, stanovuje spôsob platenia daní a určuje, ktorý deň sa považuje za deň platby dane.

1.3.5. Zákon o daniach z príjmov

Zákon č. 286/1992 Zb. o daniach z príjmov v znení neskorších predpisov upravuje daň z príjmov právnických a fyzických osôb a zároveň aj spôsob platenia a vyberania daní.

Podľa § 2, ods.2 tohto zákona sú daňovníkmi dane z príjmov fyzických osôb fyzické osoby. Daňová povinnosť sa vzťahuje na príjmy plynúce zo zdrojov na území Slovenskej republiky, ako aj na príjmy plynúce zo zdrojov v zahraničí.

¹⁵ Zákon č. 511/1992 o správe daní a poplatkov, § 6

¹⁶ Zákon č. 511/1992 o správe daní a poplatkov, § 31

Predmetom dane z príjmov fyzických osôb podľa § 3 sú:

- príjmy zo závislej činnosti a funkčné požitky, ktoré sú ďalej upravené v § 6 tohto zákona,
- príjmy z podnikania a inej samostatne zárobkovej činnosti, upravené v § 7,
- príjmy z kapitálového majetku, upravené v § 8,
- príjmy z prenájmu, upravené v § 9,
- ostatné príjmy, ktoré upravuje § 10,

pričom príjmom sa rozumie peňažný aj nepeňažný príjem dosiahnutý aj výmenou.

Predmetom dane nie sú:

- príjmy získané nadobudnutím cenných papierov, zdedením, vydaním alebo darovaním nehnuteľnosti, hnutelnej veci alebo majetkového práva okrem príjmov z nich plynúcich a darov poskytovaných v súvislosti s výkonom činnosti upravenej v § 6 a § 7
- úvery a pôžičky.

Príjmy, ktoré sú od dane oslobodené sú taxatívne vymedzené v § 4.

Základ dane¹⁷

Základom dane je suma, o ktorú príjmy plynúce daňovníkovi v kalendárnom roku preyšujú výdavky preukázateľne vynaložené na ich dosiahnutie, zabezpečenie a udržanie. Ak daňovníkovi budú v kalendárnom roku plynúť súbežne dva alebo viac druhov príjmov, základom dane bude súčet čiastkových základov zistených podľa jednotlivých druhov príjmov (jednotlivé druhy príjmov upravujú § 6 až 10 tohto zákona).

Nezdaniteľná časť základu dane¹⁸

Podľa § 15 sa základ dane znižuje o nasledovné položky:

- 21 000 Sk ročne na daňovníka,
- 9 000 ročne na každé vyživované dieťa žijúce s daňovníkom v spoločnej domácnosti (odsek 4 § 15 bližšie špecifikuje, v ktorých prípadoch ide o vyživované dieťa). Daňovník si môže uplatniť odpočet najviac na štyri deti. Ak je dieťa zdravotne postihnuté zvyšuje sa odpočítateľná suma na 18 000 Sk ročne,
- 12 000 Sk ročne na manžela/ku žijúcu s daňovníkom v spoločnej domácnosti, avšak len za podmienky, že manžel/ka nemá vlastné príjmy vyššie ako 21 000 Sk ročne,

¹⁷ Zákon č. 286/1992 Zb. o daniach z príjmov, § 5

¹⁸ Zákon č. 286/1992 Zb. o daniach z príjmov, § 15

- 6 000 Sk ročne ak daňovník poberá čiastočný invalidný dôchodok a 12 000 Sk ročne v prípade, že poberá invalidný alebo iný dôchodok,
- od základu dane možno odpočítať aj hodnotu darov poskytnutých obciam a právnickým osobám ak úhrnná hodnota darov v danom kalendárnom roku je aspoň 2% zo základu dane alebo 1 000 Sk. Najviac možno odpočítať 10% zo základu dane.

Sadzba dane ¹⁹

Sadzba dane je nasledovná:

Zo základu dane nad Sk	do Sk	Daň
-	60 000	15%
60 000	120 000	9 000 Sk + 20% zo základu dane presahujúceho 60 000 Sk
120 000	180 000	21 000 Sk + 25% zo základu dane presahujúceho 120 000 Sk
180 000	540 000	36 000 Sk + 32% zo základu dane presahujúceho 180 000 Sk
540 000	1 080 000	151 200 Sk + 40% zo základu dane presahujúceho 540 000 Sk
1 080 000	a viac	367 200 Sk + 42% zo základu dane presahujúceho 1 080 000 Sk

Podľa Zákona č. 60/1998, ktorým sa novelizoval Zákon č. 286/1992 Zb. o daniach z príjmov platí:

Ak základ dane presiahne sumu 1 080 000 zvyšuje sa vypočítaná daň nasledovne:

nad Sk	do Sk	o
376 200	1 274 400	5%
1 274 400	3 996 000	10%
3 996 000	8 985 600	20%
8 985 600	a viac	30%

Daň sa vypočíta zo základu dane zníženého o odpočítateľné položky a zaokrúhleného na celé stovky Sk nadol.

Minimálna výška je 100 Sk.

¹⁹ Zákon č. 286/1992 Zb. o daniach z príjmov, § 16

V tretej časti zákona - Spoločné ustanovenia je v § 22 až 33 upravený zdroj príjmov, základ dane, výdavky, ktoré možno a ktoré nemožno uznať ako výdavky vynaložené na dosiahnutie, zabezpečenie a udržanie príjmov, odpisy hmotného a nehmotného majetku, položky odpočítateľné od základu dane, úľava na dani a osobitná sadzba dane.

Štvrtá časť zákona Vyberanie a platenie daní z príjmov upravuje v § 40a až 40j vyberanie a platenie daní z príjmov v prípade dane z príjmov fyzických osôb. Tieto paragrafy upravujú vznik daňovej povinnosti, stanovujú, kedy sú daňovníci povinní podať daňové priznanie, upravujú spôsob zaokrúhľovania a platenia dane.

Pre podnikateľov, ktorí budú zamestnávať zamestnancov a budú im zrážať preddavky na daň, sú dôležité § 40f a 40g, ktoré upravujú vyberanie a platenie dane z príjmov zo závislej činnosti a funkčných požitkov a uplatnenie nezdaniteľných častí pri výpočte preddavkov na daň z týchto príjmov, ako aj § 40ch, ktorý upravuje ročné zúčtovanie preddavkov na daň z uvedených príjmov.

Prílohu zákona o daniach z príjmov tvorí Zatriedenie hmotného a nehmotného majetku do odpisových skupín.

1.3.6. Účtovníctvo

Vedenie účtovníctva je v súčasnosti upravené viacerými právnymi predpismi.

Obchodný zákonník sa zaoberá účtovníctvom v § 35 až 40. V § 36 stanovuje pre podnikateľov zapísaných v obchodnom registri povinnosť viesť podvojnú účtovníctvo a pre ostatných podnikateľov v § 37 povinnosť viesť jednoduché účtovníctvo.

Zákon č. 563/1991 Zb. o účtovníctve nadobudol účinnosť 1.1.1992. Vymedzuje okruh fyzických osôb, ktorých sa ustanovenia zákona týkajú. Jedná sa o fyzické osoby, ktoré prevádzkujú podnikateľskú alebo inú zárobkovú činnosť, pokiaľ na daňové účely preukazujú výdavky vynaložené na dosiahnutie, zabezpečenie a udržanie príjmov.

Zákon č. 286/1992 Zb. o daniach z príjmov vymedzuje okruh fyzických osôb, ktorých príjmy sa zdaňujú podľa tohto zákona a zároveň upravuje vzťah účtovníctva k daňovému systému.

Od roku 1994 platí *Opravenie ministerstva financií č. 65/396/1994 a 65/497/1994* s názvom *Postupy účtovania v sústave jednoduchého účtovníctva pre fyzické osoby, pokiaľ preukazujú pre daňové účely výdavky vynaložené na dosiahnutie, zabezpečenie a udržanie príjmov* (ďalej len *Postupy jednoduchého účtovníctva*), ktoré rozvádza a konkretizujú ustanovenia *Zákona o účtovníctve*.

Priamo teda obsah a zásady účtovníctva upravujú dva všeobecne záväzné právne predpisy:

- 1) Zákon o účtovníctve
- 2) Postupy jednoduchého účtovníctva.

Zákon o účtovníctve

Zákon č. 563/1991 Zb. o účtovníctve v znení neskorších predpisov kodifikuje vymedzený obsah a všeobecné zásady účtovníctva.

Podnikatelia sú povinní viesť účtovníctvo v takom rozsahu a takým spôsobom, ako to ustanovuje tento zákon.

V úvode vymedzuje zákon okruh osôb, ktoré sú povinné viesť účtovníctvo a definuje pojem „účtovná jednotka“.

Účtovná jednotka²⁰

Účtovnými jednotkami sú právnické a fyzické osoby, ktoré prevádzkujú podnikateľskú alebo inú zárobkovú činnosť vtedy, ak preukazujú na daňové účely výdavky vynaložené na dosiahnutie, zabezpečenie a udržanie príjmov.

Účtovníctvo sa vedie za účtovnú jednotku ako celok a na jeho vedenie môže účtovná jednotka použiť aj prostriedky výpočtovej a inej techniky a technických nosičov dát alebo mikrografických záznamov. Automatizované vedenie účtovníctva však musí byť v súlade s projektovo-programovou dokumentáciou podľa § 33 Zákona o účtovníctve, ktorý bližšie rozvádza použitie prostriedkov výpočtovej a inej techniky.²¹

Predmet účtovníctva²²

Predmetom účtovníctva je stav a pohyb majetku a záväzkov, rozdiel majetku a záväzkov, príjmy a výdavky a výsledok hospodárenia.

Podnikatelia, ktorí sú zapísaní v obchodnom registri účtujú v sústave podvojného účtovníctva. Podnikatelia, ktorí nie sú zapísaní v obchodnom registri účtujú v sústave jednoduchého účtovníctva, ak to osobitný zákon neustanovuje inak. Podnikatelia nezapísaní v obchodnom registri môžu účtovať aj v sústave podvojného účtovníctva, ak v ňom budú účtovať celé účtovné obdobie. Za účtovné obdobie sa považuje jeden rok.

Podvojný účtovníctvo je charakteristické tým, že každý účtovný prípad sa účtuje podvojným zápisom. Pre každú zložku aktív a pasív existuje účet, ktorý sa definuje ako dvojstranný odpočet, kde sa na jednej strane zachytávajú prírastky a na druhej strane úbytky hospodárskych prostriedkov. Účet tvoria údaje o stave a pohybe jednotlivých zložiek aktív alebo pasív. Pre každý účet musí byť vecne vymedzený jeho obsah a stanovený postup účtovania na ňom.

Účtovná osnova predstavuje náplň a usporiadanie účtov a je stanovená všeobecne záväzným právnym predpisom.

²⁰ Zákon č. 563/1991 Zb. o účtovníctve, § 1

²¹ Zákon č. 563/1991 Zb. o účtovníctve, § 4 ods. 3 a ods. 4

²² Zákon č. 563/1991 Zb. o účtovníctve, § 2

Podvojné účtovníctvo je charakteristické aj existenciou analytickej evidencie pre tie formy a zdroje majetku, kde je potrebné podrobnejšie členenie údajov syntetického účtu.

Keďže vo väčšine prípadov účtujú fyzické osoby v sústave jednoduchého účtovníctva, budem sa bližšie venovať len tejto problematike.

Postupy jednoduchého účtovníctva

Postupy jednoduchého účtovníctva zabezpečujú rozvedenie a konkretizáciu ustanovení Zákona o účtovníctve a sú pre túto oblasť všeobecne záväzným vykonávacím predpisom. Postupy sú rozčlenené do 12 článkov.

Článok I vymedzuje niektoré pojmy na účely vedenia jednoduchého účtovníctva. V tomto článku je zadefinované záväzné členenie majetku na:

- hmotný investičný majetok,
- nehmotný investičný majetok,
- zásoby,
- pohľadávky,
- peňažné prostriedky a ceniny,
- finančný majetok.

Vlastné imanie je pre sústavu jednoduchého účtovníctva definované ako súhrn nehmotného a hmotného investičného majetku, zásob, pohľadávok, finančného majetku a zostatku aktívnej opravnej položky k nadobudnutému majetku, po odpočítaní záväzkov (vrátane rezerv, úverov, prípadne zostatku pasívnej opravnej položky k nadobudnutému majetku).

Článok II rozvádza a upresňuje ustanovenia Zákona o účtovníctve týkajúce sa oceňovania.

V *článku III* sú upresnené ustanovenia týkajúce sa tvorby a účtovania rezerv. V jednoduchom účtovníctve sa účtuje len o zákonných rezervách, ktorých tvorba, čerpanie alebo zrušenie je dôležité pre zistenie základu dane z príjmov.

Článok IV rozoberá ustanovenia o účtovných knihách tak, že vymenúva pomocné knihy pre účtovanie o ostaných zložkách majetku a záväzkov a uvádza aj knihu sociálneho fondu.

Článok V nadväzuje na ustanovenia týkajúce sa otvárania a uzatvárania účtovných kníh. Zavádza uzávierkové účtovné operácie a definuje pojem hospodársky výsledok účtovnej jednotky pre sústavu jednoduchého účtovníctva. Hospodársky výsledok sa z peňažného denníka zistí ako rozdiel medzi príjmami a výdavkami celkom. Do príjmov sa nezahŕňajú príjmy od dane oslobodené alebo do základu dane nezahrňované a do výdavkov sa nepočítajú platby, ktoré nie sú výdavkom na dosiahnutie, zabezpečenie a udržanie príjmov.

Články VI až X popisujú a vysvetľujú jednotlivé účtovné knihy. Postupy jednoduchého účtovníctva predpisujú len obsah a štruktúru záznamov v knihách a nie formu týchto kníh.

Článok XI upravuje obsah výkazu o majetku a záväzkoch a výkazu o príjmoch a výdavkoch, ktoré sú povinnými výkazmi a tvoria prílohu priznania k dani z príjmov.

Článok XII je doplnením postupov a upravuje záväzné formuláre výkazov účtovnej závierky v sústave jednoduchého účtovníctva ako aj spravodajskú povinnosť účtovných jednotiek.

1.3.7. Zákonník práce

Zákonník práce vymedzuje a upravuje pracovnoprávne vzťahy, ktoré vznikajú medzi zamestnancami a zamestnávateľmi.

Pracovnoprávny vzťah vzniká v zásade uzavretím pracovnej zmluvy, dohody o vykonaní práce alebo dohody o pracovnej činnosti. V prípadoch, kedy sa pracovný pomer zakladá voľbou alebo vymenovaním, vzniká pracovnoprávny vzťah zvolením alebo vymenovaním, ak to Zákonník práce alebo iný právny predpis neustanovuje inak.

Zamestnanec ²³

Zamestnancom je fyzická osoba s trvalým alebo prechodným bydliskom na území Slovenskej republiky, ktorá je v pracovnom pomere alebo inom pracovnom vzťahu, alebo vykonáva prácu na základe dohody o pracovnej činnosti.

Zamestnancom môže byť aj spoločník spoločnosti s ručením obmedzeným a člen družstva, ak spĺňajú stanovené kritéria odmeňovania.

Zamestnancom môže byť iba osoba, ktorá má právnu subjektivitu podľa pracovného práva.

Právna spôsobilosť občana v pracovnoprávnych vzťahoch (spôsobilosť mať práva a povinnosti a spôsobilosť vlastnými právnymi úkonmi nadobúdať tieto práva a brať na seba povinnosti) vzniká dňom, kedy občan dovŕši 15 rokov veku. Zamestnávateľ však nesmie so zamestnancom dojednať ako deň nástupu do práce taký deň, ktorý by predchádzal dňu, keď tento zamestnanec ukončí povinnú školskú dochádzku.

Dohodu o hmotnej zodpovednosti môže zamestnanec podpísať až v deň, keď dovŕši 18 rokov veku.

Zamestnávateľ ²⁴

Zamestnávateľom je právnická alebo fyzická osoba, ktorá zamestnáva fyzické osoby v pracovnoprávnych vzťahoch alebo v obdobných pracovných vzťahoch. Zamestnávateľ vystupuje v pracovnoprávnych vzťahoch vo svojom mene a má zodpovednosť, ktorá mu z týchto vzťahov vyplýva.

²³ Zákon č. 65/1965 Zb. Zákonník práce, § 11

²⁴ Zákon č. 65/1965 Zb. Zákonník práce, § 8 a § 8a

Spôsobilosť fyzickej osoby ako zamestnávateľa vzniká narodením. Spôsobilosť ako zamestnávateľ nadobúda už aj počaté dieťa, ak sa narodí živé. Spôsobilosť vlastnými právnymi úkonmi nadobúdať práva a brať na seba povinnosti ako zamestnávateľ vzniká fyzickej osobe dosiahnutím veku 18 rokov.

Zamestnávateľ môže v pracovnom pomere zamestnať len takú osobu, ktorá preukáže, že sa skončil jej predchádzajúci pracovný pomer.²⁵

Vznik pracovného pomeru²⁶

Pracovný pomer sa zakladá zmluvou medzi zamestnancom a zamestnávateľom.

Pred uzavretím pracovnej zmluvy je zamestnávateľ povinný oboznámiť zamestnanca s právami a povinnosťami, ktoré pre neho vyplývajú z pracovnej zmluvy, ako aj s mzdovými a pracovnými podmienkami, za ktorých bude prácu vykonávať.

Pracovný pomer na dobu určitú nemôžno dojednať s:

- absolventami stredných a vysokých škôl a odborných učilíšť,
- mladistvými,
- fyzickými osobami so zmenenou pracovnou schopnosťou.

Pracovný pomer na základe pracovnej zmluvy vzniká dňom, ktorý je v tejto zmluve dojednaný ako deň nástupu do práce.

Ak zamestnanec vykonáva za trvania pracovného pomeru práce aj v ďalšom pracovnom pomere jedná sa o vedľajší pracovný pomer.

Vedľajší pracovný pomer môže byť dojednaný len na čas kratší než je určený týždenný pracovný čas. Vo vedľajšom pracovnom pomere nesmie zamestnávateľ zamestnávať mladistvé osoby. Výpovedná lehota v tomto prípade je 15 dní.²⁷

Dohody o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru²⁸

a) *Dohoda o vykonaní práce*

Dohodu o vykonaní práce môže zamestnávateľ s fyzickou osobou uzavrieť vtedy, ak predpokladaný rozsah práce nie je vyšší ako 100 hodín. Do tohto rozsahu sa započítava aj doba práce vykonávanej zamestnancom pre jedného zamestnávateľa v tom istom kalendárnom roku na základe inej dohody o vykonaní práce. Obvykle sa dohoda o vykonaní práce uzatvára vtedy, ak sa jedná o konkrétnu jednorázovú úlohu (napríklad príprava podkladov pre účtovnú závierku).

Dohoda o vykonaní práce sa uzaviera písomne alebo ústne, musí v nej byť vymedzená pracovná úloha, dojednaná odmena, doba, v ktorej sa má práca vykonať a predpokladaný rozsah práce.

²⁵ Zákon č. 65/1965 Zb. Zákonník práce, § 25

²⁶ Zákon č. 65/1965 Zb. Zákonník práce, § 27, § 28 a § 30

²⁷ Zákon č. 65/1965 Zb. Zákonník práce, § 70

²⁸ Zákon č. 65/1965 Zb. Zákonník práce, § 236 a § 237

Odmena za dohodu o vykonaní práce je splatná po dokončení a odovzdaní práce.

b) *Dohoda o pracovnej činnosti*

Dohodu o pracovnej činnosti môže zamestnávateľ uzavrieť s fyzickou osobou aj vtedy, ak predpokladaný rozsah práce nepresahuje 100 hodín ale nemôže byť uzavretá dohoda o vykonaní práce, pretože sa bude jednať o opakovanú, nie jednorázovú činnosť (napríklad príprava a zúčtovanie miezd zamestnancov a odovody poistného za každý kalendárny mesiac). Na základe dohody o pracovnej činnosti možno vykonávať prácu iba v rozsahu, ktorý v priemere neprekročí polovicu určeného týždenného pracovného času.

Dohoda o pracovnej činnosti musí byť uzavretá písomne, inak je neplatná a musí v nej byť dojednaná práca, odmena za vykonanú prácu, rozsah pracovného času a doba, na ktorú sa dohoda uzatvára.

Dohodu možno zrušiť dohodou účastníkov k dojednanému dňu alebo jednostranne - výpovedou z akéhokoľvek dôvodu alebo bez udania dôvodu. Pre tento prípad platí 15-denná výpovedná lehota.

Odmena za dohodu o pracovnej činnosti je splatná vo výplatných termínoch určených pre výplatu mzdy.

Zamestnávateľ má voči všetkým prijatým zamestnancom určité povinnosti. Medzi základné z nich patrí:

Dovolenka ²⁹

Za určených podmienok vzniká zamestnancovi nárok na:

- dovolenku za kalendárny rok alebo na jej pomernú časť,
- dovolenku za odpracované dni,
- dodatkovú dovolenku,
- osobitnú dodatkovú dovolenku,
- ďalšiu dovolenku.

Základná výmera dovolenky je štyri týždne (od novely č. 206/1996).

Mzda a náhrada mzdy ³⁰

Zamestnancovi prislúcha za vykonanú prácu mzda na základe Zákona č. 1/1992 Zb. o mzde. Mzda sa dojedná v pracovnej alebo inej zmluve a nesmie byť nižšia ako minimálna mzda ustanovená nariadením vlády Slovenskej republiky na hodinu i za mesiac. V súčasnosti platí Zákon č.366/1997 Z.z. o minimálnej mzde, ktorý upravuje poskytovanie minimálnej mzdy zamestnancom v pracovnom pomere

²⁹ Zákon č. 65/1965 Zb. Zákonník práce, § 100 až 102

³⁰ Zákon č. 65/1965 Zb. Zákonník práce, § 111, § 117, § 119, § 120

alebo obdobnom pracovnom vzťahu. Výška minimálnej mzdy je určená pre týždenný pracovný čas 42 1/2 hodiny a je nasledovná:

- 16,20 Sk za každú hodinu odpracovanú zamestnancom,
- 3 000 Sk za mesiac pre zamestnanca, ktorý je odmeňovaný mesačnou mzdou,
- 75 % uvedených súm ak ide o zamestnanca, ktorý je poberateľom čiastočného invalidného dôchodku a o mladistvého zamestnanca staršieho ako 16 rokov,
- 50 % uvedených súm, ak ide o zamestnanca, ktorý je poberateľom invalidného dôchodku, invalidného zamestnanca mladšieho ako 18 rokov a o zamestnanca mladšieho ako 16 rokov.

Ak zamestnanec nepracoval preto, lebo na jeho obvyklý pracovný deň pripadol sviatok, prislúcha mu za tento deň náhrada mzdy vo výške priemerného zárobku. Dni, ktoré sú považované za sviatky ustanovuje Zákon NR SR č. 241/1993 Z.z. o štátnych sviatkoch, dňoch pracovného pokoja a pamätných dňoch v znení neskorších predpisov.

Ak zamestnanec pracoval v sťaženom, zdraviu škodlivom prostredí alebo pracoval v noci, prislúcha mu mzdové zvýhodnenie a to vo výške a za podmienok stanovených osobitnými mzdovými predpismi.

Mzda a náhrada mzdy je splatná pozadu za mesačné obdobie, najneskôr však v nasledujúcom mesiaci, pokiaľ sa v pracovnej zmluve nedohodlo inak. Mzda a náhrada mzdy sa vypláca v peniazoch. Ak to umožňuje zákon, možno mzdu vyplácať aj v inej než slovenskej mene.

Zrážky zo mzdy³¹

Zrážky sa vykonávajú z čistej mzdy a možno ich vykonať len na základe dohody o zrážkach zo mzdy. Inak môže zamestnávateľ zraziť zo mzdy len zrážky uvedené v § 121 Zákonníka práce, v zákone o mzde alebo v zákone o plate. Postup pri zrážkach zo mzdy upravuje § 276 a nasledujúce Občianskeho súdneho poriadku.

Bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci

Zamestnávateľ je povinný vytvoriť zamestnancom podmienky na bezpečnú a zdravie neohrozujúcu prácu v súlade s predpismi o bezpečnosti práce, bezpečnosti technických zariadení a ochrane zdravia pri práci. Tieto povinnosti upravuje Zákonník práce v § 133 až 138. Jednotlivé ustanovenia Zákonníka práce o ochrane zdravia a bezpečnosti pri práci sa plne vzťahujú aj na súkromných podnikateľov.

Podľa § 35 ods.2 Zákonníka práce musí byť zamestnanec pri nástupe do práce riadne oboznámený s predpismi na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci, ktoré musí pri svojej práci dodržiavať.

Zamestnancom, u ktorých to ochrana ich zdravia pri práci vyžaduje, musí zamestnávateľ poskytovať bezplatné používanie potrebných ochranných pracovných prostriedkov, nástrojov, prípadne špecificky účinných doplnkov stravy.

³¹ Zákon č. 65/1965 Zb. Zákonník práce, § 121

Právo na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci zabezpečuje zamestnancom aj Ústava Slovenskej republiky, nakoľko ide o jedno zo základných práv občanov.

Odškodnenie pracovných úrazov a chorôb z povolania

Zákonník práce nedefinuje, čo sa pokladá za pracovný úraz. Obsah pojmu pracovný úraz upravuje § 2 Vyhlášky o evidencii a registrácii pracovných úrazov.

Spôsob a rozsah náhrady škody pri pracovných úrazoch a chorobách z povolania upravuje § 193 a nasl. Zákonníka práce a § 45 až 49 nariadenia vlády, ktorým sa Zákonník práce vykonáva.

V § 191 Zákonníka práce sú uvedené podmienky, za ktorých sa zamestnávateľ môže zbaviť zodpovednosti za škodu pri pracovných úrazoch a chorobách z povolania celkom alebo sčasti.

Vyhláška č. 32/1965 Zb o odškodňovaní bolesti a sťaženia spoločenského uplatnenia v plantom znení upravuje určenie bolestného a náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia. V § 196 Zákonníka práce je toto odškodnenie upravené len rámcovo, ako jednorázová dávka.

Zákonné poistenie zodpovednosti zamestnávateľa za škodu

Podľa § 205d Zákonníka práce sú všetci zamestnávatelia, ktorí zamestnávajú aspoň jedného zamestnanca povinní poistiť sa v úrazovej poisťovni pre prípad zodpovednosti za škodu pri pracovnom úraze alebo chorobe z povolania. Podmienky a sadzby poistného tohto zákonného poistenia upravuje Vyhláška č. 280/1993 Z.z. v znení Vyhlášky č. 61/1994 Z.z.

Na rozdiel od iných platieb poistného, do zákonného poistenia sú zahrnutí aj zamestnanci, ktorí u zamestnávateľa pracujú na základe dohody o vykonaní práce alebo dohody o pracovnej činnosti.

1.3.8. Zákon o Sociálnej poisťovni

Zákon č. 274/1994 Z.z. o Sociálnej poisťovni v znení neskorších predpisov upravuje zriadenie, činnosť a organizáciu Sociálnej poisťovne, financovanie a vykonávanie nemocenského poistenia, nemocenského zabezpečenia a dôchodkového zabezpečenia.³²

Sociálna poisťovňa vykonáva nemocenské poistenie a dôchodkové zabezpečenie.

³² Zákon č. 274/1994 Z.z. o Sociálnej poisťovni, § 1

Platitelia poistného³³

Platiteľmi poistného na nemocenské poistenie a dôchodkové zabezpečenie sú:

- zamestnanci,
- samostatne zárobkovo činné osoby,
- spolupracujúce osoby,
- zamestnávatelia,
- štát,
- Fond zamestnanosti Slovenskej republiky.

Zamestnanci, samostatne zárobkovo činné osoby, spolupracujúce osoby a zamestnávatelia sú povinní platiť poistné z činnosti, ktorá zakladá účasť na nemocenskom poistení a dôchodkovom zabezpečení.

Pracovná zmluva zakladá účasť na nemocenskom a zdravotnom poistení vždy. Iná situácia vzniká, ak sa jedná o dohodu o pracovnej činnosti alebo o vykonaní práce.

Dohoda o pracovnej činnosti zakladá účasť na nemocenskom poistení len vtedy ak:

- občan nie je poistený z dôvodov inej činnosti,
- nepoberá starobný alebo invalidný dôchodok,
- dohoda o pracovnej činnosti trvala viac ako 6 po sebe idúcich pracovných dní a zárobok za ňu dosiahol aspoň 400 Sk mesačne.

Dohoda o vykonaní práce nikdy nezakladá účasť na nemocenskom poistení a dôchodkovom zabezpečení.

Samostatne zárobkovo činná osoba, ktorá už je zúčastnená na nemocenskom poistení a dôchodkovom zabezpečení z iného dôvodu, neplatí poistné na nemocenské poistenie a dôchodkové zabezpečenie z výkonu podnikateľskej činnosti vtedy, ak jej príjem z tejto činnosti nepresahuje výšku minimálnej mzdy platnej k prvému dňu kalendárneho mesiaca, za ktorý sa poistné platí. Rovnaká úprava platí aj pre spolupracujúce osoby.

Fyzické a právnické osoby neplatia poistné za obdobie:

- počas ktorého boli zamestnanec, samostatne zárobkovo činná osoba alebo spolupracujúca osoba uznaní za dočasne práceneschopných na výkon pracovnej činnosti, bola im poskytnutá peňažná pomoc v materstve alebo rodičovský príspevok,
- počas ktorého zamestnanec ošetroval člena rodiny,

³³ Zákon č. 274/1994 Z.z. o Sociálnej poisťovni, § 14

- počas ktorého zamestnanec, samostatne zárobkovo činná osoba alebo spolupracujúca osoba vykonávali základnú vojenskú službu,
- počas ktorého zamestnanec čerpal pracovné voľno bez náhrady mzdy,
- za ktoré zamestnanec, samostatne zárobkovo činná osoba alebo spolupracujúca osoba poberali starobný dôchodok.

Oznamovacia povinnosť³⁴

Oznamovacou povinnosťou je prihlásenie a odhlásenie zamestnanca zamestnávateľom a prihlásenie samostatne zárobkovo činnnej osoby a spolupracujúcej osoby samostatne zárobkovo činnou osobou v príslušnej pobočke poisťovne. Prihlasovanie a odhlasovanie sa vykonáva na tlačive, ktorého formu a obsah určí Sociálna poisťovňa. Prihláška alebo odhláška sa môže v stanovenej lehote podať na pošte alebo faxom. Faxom podanú prihlášku alebo odhlášku treba do troch dní odo dňa podania potvrdiť písomne.

Ak má samostatne zárobkovo činná osoba aj spolupracujúcu osobu je povinná prihlásiť ju v poisťovni do ôsmich dní odo dňa nasledujúceho po dni skutočného začatia spolupráce tejto osoby, najskôr však odo dňa vzniku oprávnenia na prevádzkovanie podnikateľskej činnosti.

Platenie a výška poistného³⁵

Poistné sa platí percentuálnou sadzbou z vymeriavacieho základu dosiahnutého v rozhodujúcom období. Sumy poistného sa zaokrúhľujú na celé koruny smerom nahor.

Výška poistného je nasledovná:

Platiteľ/ Poistné na	nemocenské poistenie	dôchodkové zabezpečenie
Zamestnanec	1,4%	5,9%
Zamestnávateľ	3,4%	21,6%
SZČO a SPO	4,8%	27,5%

Zamestnávateľ, ktorý zamestnáva viac ako štvrtinu zo všetkých zamestnancov občanov so zmenenou pracovnou schopnosťou s ľahkým zdravotným postihnutím alebo občanov so zmenenou pracovnou schopnosťou s ťažkým zdravotným postihnutím platí poistné vo výške 1,1% na nemocenské poistenie a 5,3% na dôchodkové zabezpečenie z úhrnu vymeriavacích základov týchto zamestnancov.

Vymeriavací základ

³⁴ Zákon č. 274/1994 Z.z. o Sociálnej poisťovni, § 18

³⁵ Zákon č. 274/1994 Z.z. o Sociálnej poisťovni, § 15

V § 16 Zákona o Sociálnej poisťovni je vymedzených niekoľko vymeriavacích základov a to v závislosti od subjektov, ktoré poistné platia.

a) Zamestnanci

Vymeriavacím základom na určenie poistného na nemocenské poistenie a dôchodkové zabezpečenie zamestnancov je:

- príjem za vykonanú prácu dosiahnutý v rozhodujúcom období v zamestnaní zakladajúcom účasť na nemocenskom poistení a dôchodkovom zabezpečení, ktorý podlieha dani z príjmov fyzických osôb,
- príjem dosiahnutý v rozhodujúcom období v zamestnaní zakladajúcom účasť na nemocenskom poistení, ktorý nepodlieha dani z príjmov fyzických osôb preto, lebo to ustanovujú predpisy o zamedzení dvojitého zdanenia alebo preto, lebo nedosahuje zdaniteľnú výšku,
- náhrada mzdy za dovolenku, za sviatok a pri prekážkach v práci,
- náhrada za stratu na zárobku patriaca za pracovný úraz alebo chorobu z povolania.

b) Samostatne zárobkovo činná osoba

Vymeriavacím základom samostatne zárobkovo činných osôb je polovica pomernej časti základu dane z príjmov fyzických osôb dosiahnutých v rozhodujúcom období v súvislosti s prevádzkovaním podnikateľskej činnosti. Pomernou časťou základu dane je časť pripadajúca na jeden kalendárny mesiac prevádzkovania tejto činnosti v rozhodujúcom období. Takto zistený vymeriavací základ sa použije od 1. júla bežného roku do 30. júna nasledujúceho roku.

Ak samostatne zárobkovo činná osoba prevádzkovala v rozhodujúcom období podnikateľskú činnosť po dobu kratšiu ako šesť mesiacov, vymeriavacím základom bude ňou určená suma. Takto zistený vymeriavací základ sa použije do 30. júna nasledujúceho roku.

Vymeriavací základ nemôže byť nižší ako výška minimálnej mzdy a je najviac vo výške osemnásobku minimálnej mzdy. To znamená, že aj keď má osoba skutočný vymeriavací základ napríklad 27 000 Sk, poistné sa bude počítat len z osemnásobku minimálnej mzdy, teda z 24 000 Sk (8 x 3 000 Sk).

Vymeriavacím základom samostatne zárobkovo činnnej osoby, ktorá už je zúčastnená na nemocenskom poistení a dôchodkovom zabezpečení z iného dôvodu, je príjem zo samostatne zárobkovej činnosti len vtedy, ak je vyšší ako minimálna mzda.

c) Spolupracujúca osoba

Na spolupracujúcu osobu sa vzťahujú rovnaké ustanovenia ako na osobu samostatne zárobkovo činnú. Táto osoba platí všetky odvody v rovnakej výške a za rovnakých podmienok ako samostatne zárobkovo činná osoba.

Spolupracujúcou osobou môže byť podľa § 4a Zákona č.100/1988 Zb. o sociálnom zabezpečení v znení neskorších predpisov napríklad:

- manžel(ka),
- deti a súrodenci od skončenia povinnej školskej dochádzky,
- rodičia a svokrovci,
- zať a nevesta,
- druh alebo družka.

Rozhodujúce obdobie ³⁶

Rozhodujúcim obdobím, z ktorého sa zisťuje vymeriavací základ na určenie poistného zamestnancov je predchádzajúci kalendárny mesiac.

Rozhodujúcim obdobím, z ktorého sa zisťuje vymeriavací základ na určenie poistného samostatne zárobkovo činných osôb a spolupracujúcich osôb je predchádzajúci kalendárny rok.

1.3.9. Zákon o zdravotnom poistení

Zákon č. 273/1994 Z.z. o zdravotnom poistení v znení neskorších predpisov upravuje:

- zdravotné poistenie, na základe ktorého sa poskytuje zdravotná starostlivosť,
- organizáciu zdravotného poistenia,
- financovanie zdravotného poistenia,
- zriadenie Všeobecnej zdravotnej poisťovne,
- zriaďovanie rezortných, odvetvových, podnikových a občianskych zdravotných poisťovní. ³⁷

Zdravotným poistením je podľa § 2 Zákona o zdravotnom poistení poistenie, na základe ktorého sa poskytuje zdravotná starostlivosť pri predchádzaní chorobe, v prípade choroby, pri predchádzaní úrazu a v prípade úrazu.

Povinne sú zdravotne poistené osoby, ktoré:

- majú trvalý pobyt na území Slovenskej republiky,
- nemajú trvalý pobyt na území Slovenskej republiky, ale:
 - a) sú v pracovnom pomere alebo obdobnom pracovnom vzťahu k zamestnávateľovi, ktorý má sídlo na území Slovenskej republiky,

³⁶ Zákon č. 274/1994 Z.z. o Sociálnej poisťovni, § 17

³⁷ Zákon č. 273/1994 Z.z. o zdravotnom poistení, § 1

- b) vykonávajú na území Slovenskej republiky samostatne zárobkovú činnosť,
- c) sú cudzími štátnymi príslušníkmi alebo osobami bez štátnej príslušnosti, ktoré majú priznané postavenie utečenca.³⁸

Z povinného zdravotného poistenia sú vyňaté osoby, ktoré:

- nemajú na území Slovenskej republiky trvalý pobyt a sú zamestnané v Slovenskej republike u zamestnávateľov, ktorí používajú diplomatické výhody a imunity,
- majú trvalý pobyt na území Slovenskej republiky, ale sú zamestnané u zamestnávateľov, ktorí nemajú sídlo na území Slovenskej republiky a sú zdravotne poistené na území štátu, v ktorom má ich zamestnávateľ sídlo,
- sa dlhodobo zdržiavajú v cudzine a sú v cudzine zdravotne poistené.

Vznik a zánik poistenia³⁹

U osôb s trvalým pobytom v Slovenskej republike vzniká zdravotné poistenie narodením a zaniká úmrtím poistenca alebo jeho vyhlásením za mŕtveho.

U osôb, ktoré nemajú na území Slovenskej republiky trvalý pobyt vzniká zdravotné poistenie:

- dňom nástupu do pracovného pomeru alebo obdobného pracovného vzťahu k zamestnávateľovi, ktorý má sídlo na území Slovenskej republiky,
- dňom vzniku oprávnenia na vykonávanie samostatne zárobkovej činnosti na území Slovenskej republiky,
- dňom získania trvalého pobytu na území Slovenskej republiky,
- dňom priznania postavenia utečenca.

K zániku zdravotného poistenia u týchto osôb dochádza:

- dňom skončenia pracovného pomeru alebo obdobného pracovného vzťahu k zamestnávateľovi, ktorý má sídlo na území Slovenskej republiky,
- dňom zániku oprávnenia na vykonávanie samostatne zárobkovej činnosti na území Slovenskej republiky,
- dňom skončenia trvalého pobytu na území Slovenskej republiky,
- dňom zániku postavenia utečenca.

³⁸ Podľa Zákona č. 498/1990 Zb. o utečencoch

³⁹ Zákon č. 273/1994 Z.z. o zdravotnom poistení, § 8 a 9

Platelia poistného ⁴⁰

Platiteľmi poistného na zdravotné poistenie sú:

- štát, ktorý platí poistné za presne vymedzené skupiny osôb,
- zamestnávateľ, ktorý odvádza poistné za svojich zamestnancov,
- samostatne zárobkovo činná osoba a spolupracujúca osoba,
- poistenec, ktorý v stanovených prípadoch platí poistné sám,
- Fond zamestnanosti Slovenskej republiky, ktorý platí poistné za uchádzačov o zamestnanie poberajúcich hmotné zabezpečenie.

Oznamovacia povinnosť

Oznamovacia povinnosť vyplýva pre zamestnávateľov a poistencov z § 11 Zákona o zdravotnom poistení. Každé oznámenie musí byť vykonané do ôsmich dní od vzniku skutočnosti, ktorá sa oznamuje a musí sa vykonať na formulároch, ktoré na to určí príslušný orgán.

Zamestnávateľ je povinný prihlásiť zamestnancov do zdravotnej poisťovne, ktorú si vyberú. Ak je zamestnanec v pracovnom pomere alebo obdobnom pracovnom vzťahu k viacerým zamestnávateľom, má hlasovacia povinnosť každý z týchto zamestnávateľov.

Platenie a výška poistného ⁴¹

Poistné na zdravotné poistenie sa platí percentuálnou sadzbou a to 13,7% z vymeriavacieho základu dosiahnutého v rozhodujúcom období.

Výška poistného je nasledovná:

Platiteľ	Poistné na zdravotné poistenie
Zamestnanec	3,7%
Zamestnávateľ	10,0%
SZČO a SPO	13,7%

Ak zamestnávateľ zamestnáva osoby so zmenenou pracovnou schopnosťou, platí za tieto osoby poistenie vo výške 2,6%.

⁴⁰ Zákon č. 273/1994 Z.z. o zdravotnom poistení, § 10

⁴¹ Zákon č. 273/1994 Z.z. o zdravotnom poistení, § 12

Vymeriavací základ⁴²

Vymeriavací základ je vymedzený pre jednotlivé skupiny platiteľov poisťného nasledovne:

a) Zamestnanci

Vymeriavacím základom pre určenie poisťného zamestnancov je:

- príjem za vykonanú prácu, ktorý podlieha dani z príjmov fyzických osôb a bol dosiahnutý v rozhodujúcom období v zamestnaní zakladajúcim účast' na zdravotnom poistení a dôchodkovom zabezpečení,
- príjem dosiahnutý v rozhodujúcom období, ktorý nepodlieha dani z príjmov fyzických osôb preto, lebo to ustanovujú predpisy o zamedzení dvojitého zdanenia, alebo preto, že nedosahuje zdaniteľný základ dane,
- náhrada mzdy za dovolenku na zotavenie, za sviatok a náhrada mzdy pri prekážkach v práci,
- náhrada za stratu na zárobku patriaca za pracovný úraz alebo chorobu z povolania,

Rozhodujúcim kalendárnym obdobím, z ktorého sa zisťuje vymeriavací základ na určenie poisťného zamestnanca je posledný kalendárny mesiac, za ktorý mu bol vyplatený príjem.

b) Samostatne zárobkovo činné osoby (rovnako aj spolupracujúce osoby)

Vymeriavacím základom samostatne zárobkovo činnnej osoby je polovica pomernej časti základu dane z príjmov dosiahnutých v rozhodujúcom období v súvislosti s prevádzkovaním podnikateľskej činnosti. Pomernou časťou základu dane je časť pripadajúca na jeden kalendárny mesiac prevádzkovania tejto činnosti v rozhodujúcom období. Ak samostatne zárobkovo činná osoba začala podnikateľskú činnosť vykonávať po prvom dni v kalendárnom mesiaci, na tento mesiac sa neprihliada. Takto zistený vymeriavací základ sa použije od 1. júla bežného roku do 30. júna nasledujúceho kalendárneho roku.

Ak samostatne zárobkovo činná osoba začala podnikat' v kalendárnom roku, alebo podnikala v predchádzajúcom roku po obdobie kratšie ako šesť mesiacov, vymeriavacím základom je ňou určená suma. Takto zistený vymeriavací základ sa použije do 30. júna nasledujúceho roku.

Vymeriavací základ nemôže byť nižší ako výška minimálnej mzdy a zároveň môže byť najviac osemnásobkom minimálnej mzdy.

Ak sa samostatne zárobkovo činná osoba už zúčastňuje na zdravotnom poistení z iného dôvodu, potom jej príjem zo samostatne zárobkovej činnosti je vymeriavacím základom len vtedy, ak je vyšší ako výška minimálnej mzdy, ktorá platí k prvému dňu kalendárneho mesiaca, za ktorý sa poisťné platí.

⁴² Zákon č. 273/1994 Z.z. o zdravotnom poistení, § 13

Rozhodujúcim obdobím na zistenie vymeriavacieho základu na určenie poistného samostatne zárobkovo činnnej osoby je predchádzajúci kalendárny rok, ak v tomto roku podnikala aspoň po dobu šiestich mesiacov.

Zdravotné poistenie neplatí samostatne zárobkovo činná osoba po dobu, počas ktorej bola uznaná dočasne práceneschopnou alebo jej bola poskytnutá peňažná pomoc v materstve alebo rodičovský príspevok.

1.3.10. Zákon o zamestnanosti

Zákon č. 387/1996 Z.z. o zamestnanosti v znení neskorších predpisov upravuje okrem iného politiku zamestnanosti, vymedzuje účastníkov právnych vzťahov vznikajúcich na základe zákona o zamestnanosti a upravuje príspevky na poistenie v nezamestnanosti.

Platenie príspevkov do Fondu zamestnanosti má za cieľ ochrániť podnikateľa a zamestnancov pre prípad straty zamestnania.

Zákon taxatívne vymedzuje subjekty, ktoré sú povinné platiť príspevok do Fondu zamestnanosti, ako aj subjekty, ktoré príspevok neplatia.

Príspevok do fondu platia:

- zamestnanci,
- samostatne zárobkovo činné osoby a spolupracujúce osoby týchto osôb,
- občania zárobkovo činní v cudzine s trvalým pobytom na území Slovenskej republiky,
- zamestnávateľa.

Príspevok neplatia osoby, ktoré spĺňajú podmienky pre nárok na starobný alebo invalidný dôchodok. Výnimku tvorí invalidný dôchodok občana, ktorý je schopný vykonávať sústavné zamestnanie len za úplne mimoriadnych podmienok upravených v § 29, ods.2, písm.d) Zákona č.100/1988 Zb. o sociálnom zabezpečení v znení neskorších predpisov.

Pokiaľ ide o dohodu o vykonaní práce a o dohodu o pracovnej činnosti, z tejto sa príspevok do Fondu zamestnanosti neplatí, pretože zákon nedefinuje zamestnanca ako osobu, ktorá vykonáva prácu na základe dohody o vykonaní práce.

Vymeriavací základ

Aj v tomto prípade je vymeriavací základ rozlíšený z hľadiska platiteľa príspevku poistného na zdravotné poistenie a to nasledovne:

a) Zamestnanec⁴³

Vymeriavacím základom zamestnanca je príjem dosiahnutý v rozhodujúcom období, ktorý podlieha dani z príjmov fyzických osôb a príjem, ktorý nepodlieha dani

⁴³ Zákon č. 387/1996 Z.z. o zamestnanosti, § 59

z príjmov fyzických osôb preto, lebo to ustanovujú predpisy o zamedzení dvojakého zdanenia.

b) Zamestnávateľ⁴⁴

Vymeriavacím základom zamestnávateľa je úhrn vymeriavacích základov všetkých zamestnancov.

Príspevok za príslušný kalendárny mesiac, ktorého platiteľom je zamestnávateľ je splatný v deň určený na výplatu príjmov zamestnancov za príslušný kalendárny mesiac.

c) Samostatne zárobkovo činná osoba (rovnako aj spolupracujúca osoba)⁴⁵

Vymeriavacím základom samostatne zárobkovo činnnej osoby je polovica pomernej časti základu dane z príjmov dosiahnutých v rozhodujúcom období v súvislosti s podnikaním. Pomernou časťou základu dane je časť, ktorá pripadá na jeden kalendárny mesiac prevádzkovania činnosti v rozhodujúcom období. Ak podnikateľ začal podnikat' až po prvom dni kalendárneho mesiaca, na tento mesiac sa už neprihliada. Takto zistený vymeriavací základ sa použije od 1. júla bežného roku do 30. júna nasledujúceho kalendárneho roku.

Ak podnikateľ začal podnikat' v priebehu kalendárneho roku a podnikal v tomto roku menej ako šesť mesiacov, vymeriavacím základom bude ním určená suma, ktorá však nemôže byť nižšia ako výška minimálnej mzdy a zároveň neprekročí osemnásobok minimálnej mzdy. Takto určený vymeriavací základ použije podnikateľ do 30. júna nasledujúceho kalendárneho roku.

Príspevok za príslušný kalendárny mesiac je splatný do ôsmich dní po uplynutí kalendárneho mesiaca, za ktorý sa platí.

Výška príspevku⁴⁶

Výška príspevku je určená percentuálnou sadzbou z vymeriavacieho základu dosiahnutého v rozhodujúcom období alebo z iného základu stanoveného zákonom.

Príspevok sa zaokrúhľuje na celé koruny smerom nahor a platí sa v nasledovnej výške:

Platiteľ	Poistné na poistenie v nezamestnanosti
Zamestnanec	1%
Zamestnávateľ	3%
SZČO a SPO	3%

⁴⁴ Zákon č. 387/1996 Z.z. o zamestnanosti, § 65

⁴⁵ Zákon č. 387/1996 Z.z. o zamestnanosti, § 60

⁴⁶ Zákon č. 387/1996 Z.z. o zamestnanosti, § 58

Zamestnávateľ, ktorý zamestnáva viac ako 50 percent z celkového priemerného evidenčného počtu svojich zamestnancov občanov so zmenenou pracovnou schopnosťou platí príspevok vo výške 1% z úhrnu vymeriavacích základov všetkých svojich zamestnancov.

Vytváranie spoločensky účelných pracovných miest a organizovanie verejnoprospešných prác

Na zabezpečovaní zamestnanosti sa podnikatelia zúčastňujú najmä vytváraním spoločensky účelných pracovných miest a organizovaním verejnoprospešných prác.

Podľa § 3, ods.1 Zákona č. 83/1991 Zb. o pôsobnosti orgánov Slovenskej republiky pri zabezpečovaní politiky zamestnanosti *spoločensky účelné pracovné miesto* je každé:

- nové pracovné miesto, ktoré zamestnávateľ vytvára na základe písomnej dohody s príslušným štátnym orgánom práce a ktoré obsadzuje uchádzačmi o zamestnanie vedenými v evidencii uchádzačov o zamestnanie,
- pracovné miesto, ktoré zamestnávateľ na základe písomnej dohody s príslušným štátnym orgánom práce obsadzuje absolventom školy alebo mladistvým,
- nové pracovné miesto vytvorené na základe písomnej dohody medzi príslušným štátnym orgánom práce a občanom, ktorý začne vykonávať samostatne zárobkovú činnosť.

Podľa ods.2 *verejnoprospešnou prácou* je zamestnanie po dobu najviac 12 mesiacov, ktoré vykonáva zamestnanec prijatý z evidencie uchádzačov o zamestnanie na pracovné miesto vytvorené zamestnávateľom na základe písomnej dohody s príslušným orgánom práce.

Príslušný orgán práce v spolupráci s príslušným orgánom Fondu zamestnanosti môže na spoločensky účelné pracovné miesta poskytnúť podnikateľovi návratný alebo nenávratný príspevok. Podmienky poskytovania príspevkov upravuje Vyhláška č. 210/1994 Z.z.

Návratný príspevok na spoločensky účelné pracovné miesto sa môže poskytnúť až do výšky 200 000 Sk a nenávratný príspevok maximálne do výšky 90 000 Sk. Pri poskytnutí oboch druhov príspevkov nesmie ich celková výška presiahnuť sumu 200 000 Sk.

Žiadosť o poskytnutie príspevku (Príloha č. 1) predkladá podnikateľ okresnému úradu práce, v ktorého územnom obvode bude spoločensky účelné pracovné miesto vytvorené. Žiadosti sú rôzne podľa toho, aké pracovné miesto bude vytvorené:

Žiadosť o poskytnutie nenávratného príspevku na vytvorenie:

- dohodnutého pracovného miesta na samozamestnanie (podľa § 88 Zákona NR SR č. 387/1996 Z.z. o zamestnanosti),
- dohodnutého pracovného miesta (podľa § 89),
- pracovného miesta pre absolventa školy alebo mladistvého (podľa § 90),

- dohodnutého verejnoprospešného pracovného miesta (podľa § 91),
- osobitného pracovného miesta (podľa § 92),
- dohodnutého pracovného miesta na dobu určitú (podľa § 93),
- na zriadenie chránenej dielne alebo chráneného pracoviska (podľa § 108).

Náležitosti, ktoré musí žiadosť obsahovať sú uvedené priamo na žiadosti.

Pri schvaľovaní výšky príspevkov pre jednotlivých žiadateľov vychádza okresný úrad práce z objemu finančných prostriedkov vyčlenených na podporu spoločensky účelných pracovných miest v danom okrese a z počtu žiadateľov. Pri rozhodovaní o výške poskytnutého príspevku sa každý okresný úrad riadi vlastnými smernicami, ktoré vychádzajú z potrieb toho-ktorého okresu. Po preskúmaní všetkých náležitostí uzavrie so žiadateľom dohodu o poskytnutí príspevku. Rozhodnutie o žiadosti trvá približne jeden mesiac, pri nedostatku finančných prostriedkov sa táto doba predlžuje.

Nenávratný príspevok sa použije na úhradu mzdy alebo platu uchádzača o zamestnanie, absolventa školy alebo mladistvého. Tento príspevok sa poskytuje po častiach za obdobie uplynulého štvrtroka.

Návratný príspevok sa použije na úhradu nákladov na obstaranie hnutel'ných a nehnuteľných vecí potrebných na spoločensky účelné pracovné miesto, na úhradu nájomného za prenajaté priestory a pozemky, na splácanie úrokov a pôžičiek.

Od 1. októbra 1995 sa zaviedla aj možnosť poskytnutia príspevku na úhradu nákladov súvisiacich s prepravou zamestnancov na výkon práce mimo okresu, v ktorom sa nachádza sídlo zamestnávateľa. Tento príspevok možno poskytnúť až do výšky skutočných nákladov na prepravu, najdlhšie na dobu šesť mesiacov. Cieľom tohto opatrenia je prispieť k udržaniu zamestnancov v pracovnom pomere u zamestnávateľov, ktorým vznikajú zvýšené náklady z titulu vysielania zamestnancov na práce mimo okresu.

1.4. ŽIVNOSŤ

1.4.1. Rozdelenie živností⁴⁷

Podľa vzniku právneho dôvodu živnostenského oprávnenia sa živnosti delia na:

1) Ohlasovacie

Ohlasovacie živnosti sa môžu prevádzkovať na základe ohlásenia a patria medzi ne živnosti:

- remeselné, pri ktorých je podmienkou prevádzkovania odborná spôsobilosť získaná vyučením v odbore, ktorá sa preukazuje výučným listom alebo iným dokladom.

⁴⁷ Živnostenský zákon č. 455/1991 Zb., § 9

Remeselné živnosti sú vymedzené v Prílohe č.1 Živnostenského zákona (č. 455/1991 Zb. v znení neskorších predpisov),

- viazané, pri ktorých je podmienkou prevádzkovania odborná spôsobilosť získaná inak, ktorá je upravená osobitnými predpismi uvedenými v Prílohe č.2 zákona. V tejto prílohe sú vymedzené aj viazané živnosti,
- voľné, pri ktorých nie je odborná spôsobilosť ustanovená ako podmienka prevádzkovania živnosti. Voľné živnosti nie sú uvedené v prílohách Živnostenského zákona.

2) Koncesované

Koncesované živnosti sa prevádzkujú na základe koncesie (štátneho povolenia) a sú taxatívne vymedzené v Prílohe č.3 Živnostenského zákona. V prílohe je uvedená aj potrebná odborná spôsobilosť pre koncesované živnosti.

Z hľadiska predmetu podnikania sa živnosti delia na :

- obchodné
- výrobné
- živnosti poskytujúce služby.

Tieto druhy živností sú podrobne vymedzené v § 33 až 42 Živnostenského zákona.

1.4.2. Podmienky prevádzkovania živnosti

a) Všeobecné ⁴⁸

Medzi všeobecné podmienky, ktoré musí fyzická osoba spĺňať ak chce vykonávať podnikateľskú činnosť na základe živnosti patrí:

- dovriešenie veku 18 rokov,
- spôsobilosť na právne úkony,
- bezúhonnosť vo vzťahu k predmetu podnikania.

b) Osobitné ⁴⁹

Osobitnými podmienkami prevádzkovania živnosti sú:

- odborná spôsobilosť,
- iná spôsobilosť, ak ju zákon vyžaduje.

⁴⁸ Živnostenský zákon č. 455/1991 Zb., § 6

⁴⁹ Živnostenský zákon č. 455/1991 Zb., § 7

Odborná spôsobilosť

U jednotlivých druhov živností sa vyžaduje nasledovná odborná spôsobilosť:

- pri remeselných činnostiach je to vyučenie v odbore a preukázanie 3 - ročnej praxe v danom odbore,
- u viazaných a koncesovaných živností sa vyžaduje predpísané vzdelanie a to minimálne stredná škola s maturitou alebo vysoká škola bez praxe, resp. s predpísanou praxou.

1.4.3. Živnostenské oprávnenie

Vznik živnostenského oprávnenia

Pri ohlasovacích živnostiach vzniká živnostenské oprávnenie dňom ohlásenia, alebo dňom začatia živnosti, ak je v ohlásení uvedený neskorší deň začatia prevádzkovania činnosti.

Pri koncesovaných živnostiach vzniká oprávnenie až dňom doručenia koncesnej listiny.

Preukaz živnostenského oprávnenia

Preukazom živnostenského oprávnenia pri ohlasovacích živnostiach je živnostenský list, ktorý osvedčuje splnenie zákonom ustanovených podmienok nevyhnutných pre prevádzkovanie živnosti. Do vydania živnostenského listu je to rovnopis ohlásenia s preukázaným doručením.

Pri koncesovaných živnostiach je preukazom živnostenského oprávnenia koncesná listina, ktorou bola koncesia udelená.

Živnostenské oprávnenie nie je možné previesť na inú osobu. Prevod je možný len v konkrétnych prípadoch, ktoré ustanovuje Živnostenský zákon.

Podnikateľ môže prevádzkovať aj viac živností, pre každú z nich však musí mať živnostenské oprávnenie. Na jednom živnostenskom oprávnení môže byť uvedených viacero ohlasovacích alebo koncesovaných živností.

Rozsah živnostenského oprávnenia

Rozsah živnostenského oprávnenia je presne vymedzený zákonom jednotlivo pre každú živnosť a posudzuje sa podľa obsahu živnostenského listu alebo koncesnej listiny.